

Prøver – Evaluering – Undervisning

Kristendomskundskab

Maj – juni 2010

Ved fagkonsulent Niels Lysholm

Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen
Kontor for Afgangsprøver, Test og Evaluering

Indhold

Forord	3
Evalueringen	3
Opgivelserne	4
Prøveoplæggene	5
Prøveafholdelsen	5
Andet	6
Hovedkonklusioner	7
Opgivelserne	7
Prøveoplæggene	7
Prøveafholdelsen	
Andet	8
Afrunding	9

Forord

Det er blevet en fast tradition, at der udarbejdes PEU-hæfter for de fag, som afsluttes med en prøve. Evalueringen sker ud fra et ønske om at tegne et samlet billede af årets prøve i faget. Herved kan de erfaringer, der er indhentet gennem prøveafholdelsen, benyttes i forbindelse med tilrettelæggelsen af de fremtidige mundtlige prøver og måske også være en hjælp i planlægningen af undervisningen.

Kristendomskundskab har nu været prøvefag i fire år. Det første år var prøven skriftlig, men ved slutningen af skoleåret 2006/2007 besluttede ministeren sammen med forligskredsen, at afgangsprøven i kristendomskundskab fra skoleåret 2007/2008 alene skulle være mundtlig. Det er altså tredje år, hvor der evalueres på den mundtlige prøveform.

Ifølge principperne for prøvefag til udtræk deltog cirka en femtedel af landets 9. klasser i folkeskolens afgangsprøve i kristendomskundskab.

Skolestyrelsen og fagkonsulenten vil gerne benytte lejligheden til at sige mange tak for samarbejdet til de beskikkede censorer. De har ydet en meget stor indsats, hvad angår uddybende tilbagemeldinger, faglige vurderinger og i vejledning af kollegaer. Desuden vil vi gerne sige tak til de mange, der har bidraget med gode overvejelser, kommentarer og afklarende spørgsmål.

Evalueringen

Evalueringen af de mundtlige prøver bygger på de beskikkede censorers tilbagemeldinger om prøveafholdelsen. Desuden indgår henvendelser til fagkonsulenten fra lærere i evalueringen. Da antallet af beskikkede censorer er begrænset, medfører det, at det statistiske materiale er beskedent. Konklusionerne bør derfor læses i dette perspektiv.

De beskikkede censorer fik forud for prøveafholdelsen udleveret et evalueringsskema. Evalueringsskemaet rettede konkrete spørgsmål til tre hovedområder:

- Opgivelserne
- Prøveoplæggene
- Prøveafholdelsen.

De beskikkede censorer har også haft mulighed for at komme med kommentarer, der knyttede sig direkte til de enkelte spørgsmål, samt haft mulighed for at udtrykke sig mere generelt om hele prøvesituationen. De beskikkede censorer har kunnet uddybe de enkelte problemstillinger pr. mail og telefon med fagkonsulenten.

Opgivelserne

Til den mundtlige prøve skal opgives et alsidigt sammensat stof, der dækker fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne organiseres i emner og omfatter tekst og andre udtryksformer, som eleven har arbejdet med på 7/ 8. og 9. klassetrin. Opgivelserne skal være på dansk.

Generelt fremgår det tydeligt af opgivelserne, hvilke emner der er arbejdet med i undervisningen. Det skal dog nævnes, at opgivelserne enkelte steder opfattes som utilstrækkelige. Det er vigtigt, at opgivelserne indeholder tydelige angivelser af, hvilke emner der er arbejdet med, og hvilke undervisningsmaterialer der er anvendt. Det giver eleverne det bedste udgangspunkt for deres forberedelse til prøven og gør det samtidig lettere for censor at danne sig et overblik over undervisningens indhold og form. Materialerne bør derfor angives med titel, forfatter, forlag, oplag og udgivelsesår, samt hvor de stammer fra. Tekster, som er vanskelige at skaffe, bør sendes i kopi til censor.

Der er tale om et rimeligt bredt udvalg af tekster, fx uddrag af religiøse tekster og bøger, myter og fortællinger, avisartikler, lovtekster og sangtekster. Enkelte steder fremhæves, at salmer ikke indgår i opgivelserne, og at det centrale kundskabs- og færdighedsområde ”Kristendommen og dens forskellige udtryk i historisk og nutidig sammenhæng” ikke prioriteres tilstrækkeligt i opgivelserne.

Opgivelserne indeholder kun i mindre grad andre materialer og udtryksformer. Her tænkes fx på dokumentar- og spillefilm. Flere steder fremhæves det, at opgivelserne i denne sammenhæng opfattes som utilstrækkelige. Når de beskikkede censorer har spurgt ind til dette, har det i nogle tilfælde vist sig, at både dokumentar- og spillefilm har været anvendt i undervisningen. De pågældende lærere har blot ikke været opmærksomme på, at andre udtryksformer skal være repræsenteret i opgivelserne.

Opgivelserne synes generelt at være dækkende for alle trinmål efter 9. klassetrin.

De materialer, der dannede grundlag for prøven, fx materialer fra udlånssamlinger, har været tilgængelige for eleverne i perioden op til prøveafleggelsen. Det styrker elevens mulighed for at forberede sig til prøven.

Igen i år manglede opgivelserne flere steder skolelederens underskrift. Skolelederen skal underskrive opgivelserne, da han/hun har det formelle ansvar for, at disse opgivelser er i overensstemmelse med kravene til såvel indhold som omfang. Det er derfor vigtigt at overholde denne procedure, således at skolelederens ansvar fastholdes. Der er skoler, hvor der arbejdes hen mod, at skolelederen har en 10-minutters dialog med hver enkelt lærer i samtlige mundtlige prøvfag. En sådan ordning vil formentlig være med til at optimere opgivelserne. Samtidig vil det måske forebygge ukonstruktive samtaler mellem censor og eksaminator og dermed bidrage til en bedre start på prøveafviklingen.

Prøveoplæggene

Oplæggene til den mundtlige prøve skal alsidigt repræsentere samtlige områder inden for det opgivne stof. Et prøveoplæg baserer sig på kilder med tilhørende spørgsmål formuleret af læreren. Prøveoplægget skal have sammenhæng med opgivelserne og være ukendt for eleven. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne. Oplæggene skal være på dansk.

Der er udpræget tilfredshed med prøveoplæggene. Oplæggene har gennemgående givet eleven mulighed for at relatere fremstillingen til fagligt stof og anvende sine overvejelser i en perspektiverende sammenhæng.

Mange lærere har ladet sig inspirere af forlagsproducerede materialer. Desuden har mange hentet inspiration og materialer på SkoleKom. Det kan i denne forbindelse være nødvendigt at ændre eller omformulere prøvespørgsmålene/prøveoplæggene, således at der er en direkte sammenhæng mellem de enkelte prøveoplæg og opgivelserne. Enkelte beskikkede censorer måtte bede lærerne justere deres prøveoplæg, således at der blev skabt en tilstrækkelig sammenhæng med opgivelserne. Det styrker yderligere elevens mulighed for at inddrage indhold fra undervisningen, herunder indhold fra opgivelserne. I denne sammenhæng skal det dog fremhæves, at flere lærere selv havde udarbejdet samtlige prøveoplæg.

Igen i år indgik der stort set ikke film- og lydclip i prøveoplæggene. Forklaringen kan være, at arbejdspresset i forvejen har været meget stort, og at der har hersket tvivl om ophavsretigheder m.v. Praktiske grunde som manglende sikkerhed for, at afspilningen vil fungere i prøvesituationen, kan også have afholdt nogle fra at benytte film- og lydclip.

Enkelte oplæg var meget danske eller samfundsrelaterede. Det afspejler den gråzone, der eksisterer mellem kristendomskundskab og dansk - samfundsfag. Det er derfor vigtigt, at såvel lærer som censor holder fokus på faget, og at læreren i undervisningen har gjort eleverne opmærksomme herpå.

Prøveafholdelsen

Der prøves i at:

- forholde sig til et eller flere udtryk, som knytter an til religiøse, etiske og/eller livsfilosofiske spørgsmål samt spørgsmål vedrørende forhold mellem religion og samfund.
- relatere prøveoplægget til elevens hverdag og/eller til en større sammenhæng og
- anvende det faglige stof.

Adskillige lærere har nu ført elever til prøve i faget eller været ude som censorer. Det har givet nye kollegaer mulighed for at søge råd og vejledning om stort og småt. Der er ikke tvivl om, at dette er med til at optimere prøveafholdelserne.

Der er en meget høj grad af tilfredshed med selve prøveafholdelsen, hvor det lykkedes at gennemføre prøverne planmæssigt og korrekt. Det er tydeligt, at både eksaminator og censor har gjort sig stor umage med at give eleverne en positiv oplevelse af prøveafholdelsen. I

den forbindelse bør det nævnes, at lærerskift i 9. klasse kan have en negativ indvirkning på prøveafholdelsen, da lærerne i mange tilfælde ikke har tilstrækkelige relationer til eleverne eller fornødent kendskab til deres faglige formåen.

Der er umiddelbart en tendens i retning af, at eleverne er blevet bedre til at anvende fagets terminologi, men også at der er meget forskel på de enkelte klasser. Det kunne tyde på, at netop de klasser, der har haft linjefagsuddannede lærere, i denne sammenhæng er særlig godt stillet. Samtidig skal det fremhæves, at der heldigvis er mange ikke-linjefagsuddannede lærere, der udviser stort engagement og faglig indsigt. Der er ikke tvivl om, at lærernes engagement smitter af på eleverne og skaber grobund for faglige, perspektiverende og nærværende diskussioner.

Igen i år har der været mange henvendelser fra lærere, der er i tvivl om, hvilke bøger der må benyttes under forberedelsen. Ved forberedelsen er det tilladt for eleverne at anvende opslagsværker. Karakteristisk for opslagsværker er, at de enten er alfabetiserede eller kronologiserede. Beskrivelserne skal være kortfattede, og der må ikke være tale om længere periode- eller temabeskrivelser. Grundbøger eller litterære værker må ikke forefindes i forberedelseslokalet. Enkelte har spurgt, om Bibelen må benyttes under forberedelsen. Det må den ikke, da der ikke er tale om et opslagsværk. Det er vigtigt, at censor forud for prøveafviklingen sikrer sig, at der kun anvendes opslagsbøger under forberedelsen, således at det ikke bliver et diskussionspunkt umiddelbart inden eller under prøveafviklingen.

Andet

Flere lærere har forud for prøveafholdelsen udtrykt bekymring over at skulle have beskikket censor. Efterfølgende har de fleste lærere dog understreget, at de har haft et stort udbytte af den faglige sparring med den beskikkede censor. Det skal derfor understreges, at hvervet som beskikket censor stiller store faglige og menneskelige krav. Ud over de faglige krav skal de beskikkede censorer i særlig grad honorere krav, som fx evnen til at kunne samtale, forhandle og vise hjælpsomhed. Mødet mellem de beskikkede censorer og eksaminatorerne skulle derfor gerne medføre et kvalitetsløft for alle parter.

Lærerens faglige kvalifikationer påvirker naturligvis fagligheden i den daglige undervisning. Det kan være svært for ikke-linjeuddannede lærere at indfri målene for faget. På det personlige plan kan det desuden betyde mange frustrationer og ekstra arbejde for de pågældende lærere. I forbindelse med prøveafholdelsen kan konsekvensen være, at de enkelte lærere mangler den faglige ballast til at stille relevante spørgsmål til oplæggene. Det kan tillige gøre det vanskeligt for censor at fastholde censorrollen, når censor for at bidrage til et forsvarlig prøveforløb, i for høj grad må deltage direkte i eksaminationen. Derfor kan skoleledelserne med fordel prioritere uddannelse/efteruddannelse af lærere højt samt tilstræbe, at der i videst muligt omfang anvendes linjefagsuddannede lærere i kristendomskundskab. Desuden har mange haft et nært samarbejde med linjefagsuddannede kollegaer. Hvis de tillige er rutinerede i at føre til prøve, kan det være et yderligere bidrag til et godt prøveforløb..

Problematikken om lærerskift i 7./8. og 9. klasse er ligeledes uændret. Det kan blandt andet medføre, at det er vanskeligt for læreren at få overblik over, hvilke emner der er gennemgået, og hvilke materialer der er anvendt. Desuden kan det være vanskeligt for lærer og censor at vurdere, hvor stor vægt der er lagt på de enkelte emner. Måske kan problemet afhjælpes ved en bedre udnyttelse af årsplanerne.

Undervisningen i kristendomskundskab har en særlige udfordring i forbindelse med tilrettelæggelsen af undervisningen og arbejdet frem mod prøveafholdelsen, idet der hidtil ikke har kunnet tilbydes undervisning i kristendomskundskab det år, hvor konfirmationsforberedelsen finder sted. Med ændringen af folkeskolelovens § 5, stk. 5, er der nu åbnet mulighed for undervisning i faget det år, hvor konfirmationsforberedelsen finder sted. Det er den enkelte kommunalbestyrelse, der beslutter, hvorvidt de vil benytte sig af dette tilbud.

Hovedkonklusioner

Opgivelserne

- Generelt fremgår det tydeligt af opgivelserne, hvilke emner der er arbejdet med i undervisningen. Det skal dog nævnes, at opgivelserne enkelte steder opfattes som utilstrækkelige. Dette giver eleverne et ringe udgangspunkt for forberedelsen til prøven.
- Enkelte steder fremhæves, at salmer ikke indgår i opgivelserne, og at det centrale kundskabs- og færdighedsområde ”Kristendommen og dens forskellige udtryk i historisk og nutidig sammenhæng” ikke prioriteres tilstrækkeligt i opgivelserne.
- Opgivelserne indeholder kun i mindre grad andre materialer og udtryksformer.
- Igen i år manglede opgivelserne flere steder skolelederens underskrift. Skolelederen skal underskrive opgivelserne, da han/hun har det formelle ansvar for, at opgivelserne er i overensstemmelse med kravene til såvel indhold som omfang.

Prøveoplæggene

- Der er udpræget tilfredshed med prøveoplæggene, som gennemgående har givet eleven mulighed for at relatere fremstillingen til fagligt stof og anvende sine overvejelser i en perspektiverende sammenhæng.

- Enkelte oplæg var meget dansk- eller samfundsrelaterede. Det afspejler den gråzone, der eksisterer mellem kristendomskundskab og dansk - samfundsfag. Det er derfor vigtigt, at såvel lærer som censor holder fokus på faget.
- Mange lærere har ladet sig inspirere af forlagsproducerede materialer. Desuden har mange hentet inspiration og materialer på SkoleKom. Det kan i denne forbindelse være nødvendigt at ændre eller omformulere prøvespørgsmålene/prøveoplæggene, således at der er en direkte sammenhæng mellem de enkelte prøveoplæg og opgivelserne.

Prøveafholdelsen

- Der er umiddelbart en tendens i retning af, at eleverne er blevet bedre til at anvende fagets terminologi, men også at der er meget forskel på de enkelte klasser.
- Der er en meget høj grad af tilfredshed med selve prøveafholdelsen, hvor det lykkedes at gennemføre prøverne planmæssigt og korrekt.

Andet

- Skoleledelserne kan med fordel prioritere uddannelse/efteruddannelse af lærere højt samt tilstræbe, at der i videst muligt omfang anvendes linjefagsuddannede lærere i kristendomskundskab.
- Problematikken omkring lærerskift i 7./8. og 9. klasse er ligeledes uændret.

Afrunding

I det forløbne skoleår har der været mange lærerhenvendelser. Tendensen er, at spørgsmålene nu går mere i detaljen. Det indikerer, at lærerne nu har mere overskud til at spørge ind til tingene.

Der er ikke tvivl om, at kristendomskundskab som prøfefag fortsat er en stor udfordring for mange lærere. Men situationen ændrer sig fortsat i positiv retning. Flere lærere har nu ført til prøve i faget og været ude som censorer. Det betyder, at nye lærere nu har fået mange kollegaer, hvor de kan søge råd og vejledning. Der er ikke tvivl om, at det på længere sigt også vil have en positiv afsmittning på den daglige undervisning og prøveafholdelsen.

Der kan endnu for tidligt at siges noget om, hvilken indflydelse Fælles mål 2009 har haft på den daglige undervisning, prøveafholdelsen og elevernes præstationer.